

บทที่ ๑

บทนำ

๑. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

วรรณคดีประเภทสำริดหรือวรรณคดี ไม่ว่าจะเป็นนิทาน บทละคร หรือบทเสภา ล้วนมีองค์ประกอบหลักที่คล้ายคลึงกัน คือ ประกอบด้วย โครงเรื่อง แก่นเรื่อง ตัวละคร และฉาก เป็นต้น โดยอาจกล่าวได้ว่าโครงเรื่องเป็นองค์ประกอบสำคัญประการหนึ่งที่จะทำให้เรื่องมีความน่าสนใจ ซึ่ง กุหลาบ มลลิกะมาส^๑ ได้กล่าวถึงลักษณะของโครงเรื่องว่า โครงเรื่องอาจมีแต่เฉพาะเหตุการณ์สำคัญๆก็ได้ ไม่จำเป็นต้องมีปัญหหรือข้อขัดแย้งเสมอไป แต่โดยทั่วไปแล้ว โครงเรื่องที่ดีและที่ผู้อ่านนิยมนั้น คือ โครงเรื่องที่มี *ปัญหาหรือความขัดแย้ง* (conflict)

โครงเรื่องวรรณคดีไทยมักมีความขัดแย้งเป็นองค์ประกอบสำคัญเพื่อให้เรื่องมีความสนุกสนานและดำเนินต่อไปอย่างน่าติดตาม เช่น ในนิทานจักรๆวงๆ มักแสดงความขัดแย้งระหว่างบุคคลที่มีสถานภาพขัดแย้งกันในครอบครัว คือ ความขัดแย้งระหว่างพ่อตากับลูกเขย ความขัดแย้งระหว่างเมียหลวงกับเมียน้อย แม้ในนิทานชาวบ้านประเภทมุขตลกเรื่องศรีธนญชัยก็ปรากฏความขัดแย้งต่าง ๆ ด้วย เช่น ความขัดแย้งระหว่างพี่น้องท้องเดียวกัน ความขัดแย้งระหว่างผู้น้อยกับผู้ใหญ่ ความขัดแย้งทางกายภาพระหว่างผู้มีร่างกายแข็งแรงกับผู้มีร่างกายอ่อนแอ และความขัดแย้งระหว่างความโง่กับความฉลาดของบุคคล เป็นต้น จึงอาจกล่าวได้ว่าลักษณะขัดแย้งเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ขาดไม่ได้ในวรรณคดีไทย

เนื่องจากความขัดแย้งเป็นองค์ประกอบสำคัญในวรรณคดีไทยดังที่กล่าวข้างต้นจึงทำให้มีผู้สนใจศึกษาความขัดแย้งในวรรณคดีเป็นจำนวนมาก โดยได้ให้ความหมายและแบ่งประเภทของความขัดแย้งในวรรณคดีแตกต่างกันออกไป เช่น พิศมัย ศรีอนุพันธุ์^๒ ให้ความหมายของความขัดแย้งไว้ว่า ความขัดแย้ง (conflict) หมายถึง อุปสรรคที่เกิดขึ้นกับตัวละครอันเป็นผลทำให้ตัวละครนั้นไม่สามารถบรรลุความปรารถนาได้ ส่วน วิลาศ มณีวัต^๓ ให้ความหมายของความขัดแย้งแตกต่างออกไปว่า

^๑กุหลาบ มลลิกะมาส, *วรรณคดีวิจารณ์* (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๒๒),

๑๐๑.

^๒พิศมัย ศรีอนุพันธุ์, “วรรณกรรมปัจจุบัน,” *วัฒนธรรมไทย* ๒๒, ๙ (กันยายน ๒๕๒๖) : ๔๕-๕๑.

^๓วิลาศ มณีวัต, *คนชายฝัน* (กรุงเทพฯ : พี.วาทีน พับลิเคชั่น, ๒๕๓๑), ๒๙.

มีแรงสองแรงผลักดันต่อสู้กัน แรงหนึ่งเป็นแรงของความต้องการที่จะทำอะไร หรือเป็นอะไรสักอย่างหนึ่ง และจะต้องมีอีกแรงหนึ่งมาขวางไว้ แรงนั้นอาจจะเป็นอุปสรรค อันเกิดจากธรรมชาติ หรือเป็นอุปสรรคอันเกิดจากบุคคลอื่น หรือเกิดจากตัวผู้ต้องการ นั้นเองก็ได้ เพราะคนเรามีความสามารถจำกัด และบางทีสุขภาพไม่ดี หรือวัยของตัวเอง เป็นอุปสรรค มาเป็นแรงต้านทานต่อสู้ไว้ไม่ให้ตนสำเร็จตามความต้องการ

นอกจากนี้ พจนานุกรมศัพท์วรรณกรรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน^๕ ได้ให้ความหมายของ ความขัดแย้งว่าหมายถึง

การต่อสู้ระหว่างอำนาจ ๒ ฝ่ายที่เป็นปฏิปักษ์ (antagonist) กันในโครงเรื่อง (plot) ของบทละครหรือบันเทิงคดี (fiction) ส่วนใหญ่ความขัดแย้งก่อให้เกิดความสนใจ ความระทึกใจ (suspense) และความเครียด (tension) อำนาจที่เป็นปฏิปักษ์กันนี้ฝ่ายหนึ่ง มักจะเป็นมนุษย์ เป็นสัตว์ หรือสิ่งไม่มีชีวิตที่สมมุติว่ามีความรู้สึกนึกคิดอย่างมนุษย์ ซึ่ง ตามปกติจะเป็นตัวเอก ซึ่งจะเผชิญกับความขัดแย้งต่างๆ

ด้านประเภทของความขัดแย้งนั้นได้มีผู้แบ่งประเภทของความขัดแย้งตามลักษณะความ ขัดแย้งแตกต่างกันออกไป เช่น กุหลาบ มัลลิกะมาส^๕ แบ่งประเภทของความขัดแย้งออกเป็น ๓ แบบ คือ

๑. ปัญหาหรือความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างตัวเอกของเรื่องกับคู่กรณี คู่ต่อสู้ หรือกับ บุคคลอื่น (man against man)
๒. ปัญหาหรือความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจากสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นสิ่งต่อต้าน ปิบบังคับมนุษย์ จากอำนาจภายนอก (man against environment)
๓. ปัญหาหรือความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างตัวเอกของเรื่องกับตัวเอง (man against himself)

ส่วน วรรณ บัวเกิด^๖ ได้กล่าวถึงปมต่างๆ ในเรื่องสั้น เช่น ปมยุ่งยาก ปมตื่นเต้น ปม ขบขัน ปมที่นิยมมากคือ ปมขัดแย้ง ซึ่งมีหลายประเภทด้วยกัน คือ

^๕ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมศัพท์วรรณกรรมอังกฤษ-ไทย (กรุงเทพฯ : ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๕), ๑๑๑.

^๖กุหลาบ มัลลิกะมาส, วรรณคดีวิจารณ์, ๑๐๒.

๑. ขัดแย้งกับผู้อื่น (man against man) มีความคิดเห็นไม่ตรงกัน เกิดวิวาทได้เสียกัน
๒. ขัดแย้งกับตัวเอง (man against himself) เกิดความวุ่นวายใจ คือใจหนึ่งต้องการ
อีกใจหนึ่งไม่ต้องการ
๓. ขัดแย้งกับสังคม (man against idea) ไม่เห็นด้วยกับทัศนคติของคนในสังคม ต้องการ
เปลี่ยนแปลง
๔. ขัดแย้งกับธรรมชาติ (man against nature) ไม่ประพฤติตนตามปกติวิสัยของคนทั่วไป

ส่วน สายทิพย์ นุกุณกิจ^๔ ได้กล่าวถึงความขัดแย้งในกลวิธีการดำเนินเรื่อง โดยจำแนก
ความขัดแย้งออกเป็น ๕ ลักษณะ คือ

๑. ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ คือ ความขัดแย้งระหว่างตัวละครด้วยกันเอง
โดยมีสาเหตุจาก วัย ความคิด อุดมการณ์ ความเชื่อด้านศาสนาหรือชนบประเพณี
แตกต่างกัน
๒. ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ ได้แก่ สภาพที่มนุษย์ต้องต่อสู้กับสัตว์
การต่อสู้กับความแห้งแล้งของธรรมชาติ หรือการต่อสู้กับโรคระบาด เป็นต้น
๓. ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสังคม คือ การที่มนุษย์ไม่สามารถปรับตัวเข้ากับ
สภาพแวดล้อม หรือค่านิยมทางสังคมได้
๔. ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับอำนาจเหนือธรรมชาติ คือ การที่มนุษย์ต้องต่อสู้กับ
ชะตากรรมของตนเอง
๕. ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นภายในใจของตัวละครเอง ได้แก่ การต่อสู้ที่เกิดขึ้นภายในจิตใจ
ของตัวละครเอง และมีผลทำให้ตัวละครเกิดความทุกข์ หรือความสับสนวุ่นวายใจ เช่น
การต่อสู้ระหว่างการเห็นแก่ตัวกับการเห็นแก่ส่วนรวม การต่อสู้ระหว่างการเป็นผู้ชนะ
กับเป็นผู้แพ้ หรือการต่อสู้ระหว่างการเห็นแก่ผู้มีบุญคุณกับการเห็นแก่เงิน เป็นต้น

แม้ความหมายและประเภทหรือลักษณะของความขัดแย้งจะแตกต่างกันออกไปดังกล่าว
ข้างต้น แต่ในการศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาเห็นว่า ความขัดแย้ง หมายถึง การต่อสู้กันระหว่างฝ่าย
๒ ฝ่ายหรือมากกว่า โดยที่ฝ่ายหนึ่งยอมเป็นอุปสรรคของอีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งรวมถึงความไม่พอใจ
ความเป็นทุกข์กังวลของตัวละคร โดยทั้งหมดล้วนส่งผลทำให้ตัวละครไม่สามารถกระทำสิ่งที่

^๖วรรณ บัวเกิด, ภาษาไทย ๗ (วรรณคดีวิจารณ์สำหรับครู), พิมพ์ครั้งที่ ๒ (กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย
สุโขทัยธรรมวิราช, ๒๕๓๒), ๖๖๔.

^๔สายทิพย์ นุกุณกิจ, วรรณกรรมไทยปัจจุบัน (กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรี -
นครินทรวิโรฒ บางเขน, ๒๕๓๗), ๑๒๗-๑๒๘.

คาดหวังหรือต้องการให้สำเร็จได้ดังที่คิด ตัวละครจึงจำเป็นต้องเลือกปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อ ยุติการต่อสู้ระหว่าง ๒ ฝ่ายหรือความทุกข์กังวลใจนั้น และเพื่อผลสำเร็จของสิ่งที่มุ่งหมาย โดยที่ความ ขัดแย้งหรือการต่อสู้กันของ ๒ ฝ่ายหรือมากกว่ามีหลายลักษณะดังที่มีผู้แบ่งไว้ต่างๆ กัน และใน การศึกษานี้ผู้ศึกษาจะแบ่งลักษณะความขัดแย้งออกเป็น ๕ ลักษณะ^๙ ได้แก่ ความขัดแย้งระหว่าง มนุษย์กับมนุษย์ ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสังคม ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสิ่งเหนือธรรมชาติ และความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับตัวเอง ซึ่งความขัดแย้งในลักษณะต่างๆ ล้วนเป็นที่มาของปัญหาในวรรณคดีทั้งสิ้น ดังที่ สุทธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ กล่าวไว้ว่า ปัญหาเริ่มปรากฏเพราะมีข้อขัดแย้ง^{๑๐}

จากการศึกษาในรายวิชาสัมมนาขุนช้างขุนแผน ผู้ศึกษาได้นำเสนอรายงานเรื่อง “จริยศาสตร์ในขุนช้างขุนแผน” ซึ่งมีประเด็นเรื่องของความขัดแย้งรวมอยู่ด้วย ทำให้ผู้ศึกษาสนใจ ประเด็นนี้จึงได้ศึกษาต่อ โดยเปรียบเทียบจากในวรรณคดีเรื่องอื่นๆ ด้วย และเห็นว่าความขัดแย้ง เป็นที่มาของการดำเนินเรื่อง คือ ส่งผลให้ตัวละครต้องแสดงพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อขจัด ปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งเรียกว่า พฤติกรรมการเผชิญปัญหาและแก้ปัญหา และอาจเกิดปัญหาใหม่ ขึ้นมาให้ตัวละครแก้ไขต่อไปกระทั่งเกิดความคลี่คลายในตอนท้ายของเรื่อง ผู้ศึกษาเห็นว่านอกจาก การศึกษาเรื่องความขัดแย้งในวรรณคดีแล้ว ยังมีประเด็นที่น่าสนใจและควรพิจารณาอีกประเด็น หนึ่ง นั่นคือ การเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหาของตัวละคร

การเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหาเป็นทฤษฎีทางจิตวิทยาซึ่งมีการศึกษาและจัดแบ่ง ประเภทและลักษณะแตกต่างกันออกไป เช่น มูสและบิลลิง (Moos and Billing) แบ่งการเผชิญ ปัญหาออกเป็น ๓ แบบ ได้แก่ การเผชิญปัญหาที่มุ่งเน้นการประเมินสถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง การเผชิญปัญหาที่มุ่งเน้นการแก้ปัญหา และการเผชิญปัญหาที่มุ่งเน้นการลดอารมณ์ที่เป็นปัญหา^{๑๑} ส่วนลาซารัส และฟอล์คแมน (Lazarus and Folkman) แบ่งวิธีการเผชิญปัญหาเป็น ๒ วิธี คือ วิธีการเผชิญปัญหาที่มุ่งแก้ปัญหา และวิธีเผชิญปัญหาที่มุ่งปรับอารมณ์^{๑๒}

^๙ เรื่องเดียวกัน.

^{๑๐} สุทธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์, **การเขียน** (กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๒), ๑๒๐.

^{๑๑} Moos, R.H. and A.G. Billing, “Conceptualizing and Measuring Coping Resources and Process,” in **Handbook of Stress : Theoretical and Clinical Aspects**. Edited by Goldberger and S. Beznitz (New York : The Free Press, 1982), 212-230.

^{๑๒} Lazarus, Richard S. and Susan Folkman, **Stress Appraisal and Coping** (New York : Springer Publishing Co., 1984), 150-152.

ด้านการแก้ปัญหาที่เช่นกันที่มีการแบ่งลักษณะแตกต่างกันออกไป เช่น คอรัเนลลุส และ แคสปี (Cornelius and Caspi) นักวิชาการสาขาจิตวิทยา แบ่งการแก้ปัญหาออกเป็น ๔ แบบ ได้แก่ การจัดการกับปัญหาโดยตรง การแก้ปัญหาโดยใช้เหตุผล การยอมทำตามโดยปราศจากข้อโต้แย้ง และการใช้ความคิดหลีกเลี่ยงและปฏิเสธปัญหา^{๑๒}

ส่วน ชูดา จิตพิทักษ์ กล่าวถึงวิธีการแก้ปัญหาไว้ในพฤติกรรมศาสตร์เบื้องต้นว่า การแก้ปัญหาอาจจัดได้อย่างน้อย ๗ วิธี ได้แก่ การแก้ปัญหาโดยวิธีทางไสยศาสตร์ การแก้ปัญหาโดยสัญญาตมญาณ การแก้ปัญหาโดยการอ้างคำกล่าวของผู้รู้ การแก้ปัญหาจากสามัญสำนึก การแก้ปัญหาจากข้อมูลทางผัสสะ การแก้ปัญหาโดยตรรกวิธี และการแก้ปัญหาโดยวิธีวิทยาศาสตร์^{๑๓}

นอกจากนี้ รศนา อัมชะกิจ ได้กล่าวถึงวิธีการแก้ปัญหว่าอาจมีลักษณะดังนี้คือ อาศัยความรู้ความชำนาญและประสบการณ์ ทำตามสามัญสำนึกและสัญญาตมญาณ ปฏิบัติตามแนวทางเดิมที่เคยประสบผลมาบ้างพอสมควร จดจำแบบอย่างที่คุณอื่นเคยปฏิบัติ ปฏิบัติตามอารมณ์ที่รู้สึกในขณะนั้น ปฏิบัติตามคำทำนายของหมอดูหรือตามลางสังหรณ์ ปฏิบัติตามคำแนะนำของคุณอื่น ยอมรับสภาพโดยไม่ดำเนินการอื่นใดทั้งสิ้น และหันเหความสนใจไปเรื่องอื่นเพื่อลดความตึงเครียด^{๑๔}

จากทฤษฎีเกี่ยวกับการเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหาดังกล่าวข้างต้นมีหลากหลายทฤษฎีและแบ่งแตกต่างกันไป ผู้ศึกษาได้ประมวลและรวมทฤษฎีการเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหาจากทฤษฎีต่างๆ เข้าด้วยกัน เพื่อเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ได้ครอบคลุมมากที่สุด แม้ทฤษฎีการเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหจะเป็นทฤษฎีที่ใช้ศึกษาบุคคลจริง แต่ผู้ศึกษาเห็นว่าทฤษฎีดังกล่าวมาข้างต้นน่าจะสามารถนำมาปรับใช้และเป็นแนวทางในการศึกษาวิเคราะห์การเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหของตัวละครในวรรณคดีซึ่งเป็นบุคคลจำลองได้ ทั้งยังจะทำให้เห็นความคิดในการแก้ปัญหาของคนต่างยุคสมัยและเห็นสังคมที่สะท้อนผ่านวิธีการคิดของตัวละครได้

^{๑๒}Cornelius,S.W., and Caspi,A., “Everyday problem solving in adulthood and old age,” in *Psychology and Aging* (n.p.,1987), 144-153.

^{๑๓}ชูดา จิตพิทักษ์, **พฤติกรรมศาสตร์เบื้องต้น** (กรุงเทพฯ : สารมวลชน, ๒๕๒๕), ๖.

^{๑๔}รศนา อัมชะกิจ, **กระบวนการแก้ปัญหาและตัดสินใจเชิงวิทยาศาสตร์** (กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๗), ๑๒-๑๓.

เช่น การเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหาของตัวละครในขุนช้างขุนแผน เมื่อขุนแผนกลับจากศึก เชียงทองมาถึงบ้าน นางวันทองได้เล่าเรื่องราวต่างๆที่ถูกขุนช้างรังแกให้ขุนแผนทราบ ทำให้ ขุนแผนมีปฏิกิริยา ดังนี้

.....	แค้นคิดเลือดตาจะหลั่งไหล
ชชะควรฤามิตรคิดนอกใจ	เป็นไรเป็นกันในวันนี้
เมียเขาก็รู้อยู่ทั้งบ้าน	อ้ายหัวล้านเล่นกันให้ปนเปื้อน
อีแก่แม่นั้นนั่นก็ดี	จะจับจิกหัวตีให้หน้าใจ
.....	
ไม่ทดแทนมันได้มิใช่ชาย	เจ้านายไม่เลี้ยงก็ตามที่
.....	
อ้ายพวกไพร่นั่งเฝ้าอยู่พร้อม	ลูกไปล้อมบ้านไว้อยาได้ซ้ำ
ชักดาบแกว่งกวัดด้วยขัดใจ	จะไล่ฟันเสียให้สิ้นทั้งสุพรรณ

(ขุนช้างขุนแผน เล่ม ๑ : ๒๓๑)

เมื่อขุนแผนทราบเรื่องราวที่ขุนช้างได้ทำกับวันทองแล้วนั้น ขุนแผนโกรธจึงได้เกิดความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์หรือตัวละครกับตัวละครคือ ขุนแผนกับขุนช้างขึ้น ขุนแผนเกิดความรู้สึกว่าการกระทำของขุนช้างเป็นปัญหาสำหรับตนที่จะต้องแก้ไข ดังนั้นขุนแผนจึงจัดการกับปัญหาดังกล่าวด้วยการเผชิญปัญหาแบบมุ่งแก้ปัญหา และมีวิธีการแก้ปัญหาแบบจัดการกับปัญหาโดยตรง ด้วยการจะใช้กำลังเข้ายุติปัญหาดังกล่าว

อย่างไรก็ตามการแก้ปัญหาของขุนแผนไม่ประสบความสำเร็จเนื่องจากถูกลาวทองภรรยาใหม่เข้าห้ามปราม ซึ่งทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างตัวละครกับตัวละครชุดใหม่ขึ้น คือ ความขัดแย้งระหว่างลาวทองกับวันทอง กล่าวคือ ลาวทองเข้ามาขัดขวางการแก้ปัญหาของ ขุนแผน คือ การไปจัดการกับขุนช้าง ซึ่งเป็นสิ่งที่วันทองต้องการจะให้เกิดขึ้น วันทองจึงจำต้องกระทำบางสิ่งบางอย่างเพื่อกำจัดปัญหาหรืออุปสรรคที่ลาวทองเข้ามาขัดขวางความต้องการของตนให้หมดสิ้นไป วันทองจึงเผชิญปัญหาดังกล่าวแบบมุ่งเน้นการแก้ปัญหาเช่นเดียวกับ ขุนแผน และเลือกวิธีการแก้ปัญหาแบบจัดการกับปัญหาโดยตรงด้วยการต่อว่าฝ่ายตรงข้าม แต่เมื่อวิธีการแก้ปัญหาไม่สามารถขจัดปัญหาของนางได้ วันทองจึงเปลี่ยนลักษณะการแก้ปัญหา เป็นการใช้กำลังเข้าตบตี ซึ่งทำให้วันทองเกิดความขัดแย้งกับขุนแผน ดังนั้นนางจึงเลือกแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นใหม่นี้ด้วยวิธีการหลีกเลี่ยงและปฏิเสธปัญหา โดยการบอกตักขุนแผนเพื่อยุติปัญหา

ทั้งหมด ซึ่งวิธีการแก้ปัญหาสุดท้ายนี้ทำให้วันทองสามารถจัดปัญหาต่างๆ ที่เป็นการขัดแย้งกับตัวละครอื่นออกไปได้

ถึงแม้วันทองจะแก้ปัญหาดังกล่าวเสร็จสิ้นไปแล้ว แต่วันทองก็ต้องประสบกับปัญหาใหม่เข้ามา คือ วันทองเกิดความขัดแย้งขึ้นกับตัวเองด้วยทั้งยังรักขุนแผน แต่ก็โกรธที่ขุนแผนไม่เข้าข้างตนแต่กลับไปเข้าด้วยภรรยาใหม่ ฉะนั้นปัญหาค้างนี้วันทองมีลักษณะการเผชิญปัญหาแบบประเมินสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องด้วยการวิเคราะห์เหตุผลของปัญหาที่ตนต้องประสบอยู่ ดังถ้อยคำที่นางคร่ำครวญว่า

จะโทษผัวว่าชั่วกระไรได้
 ที่นี้และหน้าเป็นทาสทาส
 สารพัดตัดเสร็จสำเร็จขาด
 ดั่งไม้สูงสุดเพื่อนไม่พึ่งใคร
 ไอ้แต่นี้อกวันทองเอ๋ย
 จะครองตัวไว้อย่างไร
 สุดสิ้นสี่ทองที่ผ่องแผ้ว
 เชื้อหงส์พงศ์เผ่าจะพอง

ผิดแล้วพ่อพลายพลอยทิ้งขว้าง
 หนักอกแม่จะยกให้มันไป
 แต่อายุเพียงนี้มีสองผัว
 มีแต่จะอับอายไม่วายตรม
 ความเจ็บเท่าไรจะรู้หาย
 ดั่งหมึกสักปากไว้ที่หลังมือ
 ตายเสียเถิดประเสริฐกว่า

สาแก่ใจว่าจาเราหยาบหยาม
 ผัวห้ามยังอีกไม่เห็นภัย
 ประมาทนักหักปั่นไม่ทนได้
 ลมประลัยพานพัดก็พังลง
 ไม่ควรเลยที่จะแหกเป็นผุยผง
 เสมือนหงส์ปีกหักลงปักตม
 จะกลายเป็นกาแล้วเพราะขึ้นชม
 เพราะกรรมจึงได้ร้อนรำคาญใจ

จะหลีกหนีอายขุนช้างกระไรได้
 เมื่อไม่มีรักใคร่ในอารมณ์
 แสนชั่วแสนถ่อยทุกเส้นผม
 ชีวิตสิ้นดินถมก็ซื้อลื้อ
 ความอายเมื่อไรจะสิ้นเชื้อ
 ยังจะรื้อรักรูปไปโยมี

(ขุนช้างขุนแผน เล่ม ๑ : ๒๓๓๗-๒๓๔๘)

เมื่อวันทองวิเคราะห์ใคร่ครวญหาสาเหตุของปัญหาแล้วเห็นว่าตนเป็นต้นเหตุที่ทำให้ขุนแผนทิ้งนางไป วันทองจึงเลือกแก้ปัญหาแบบหลีกเลี่ยงและปฏิเสธปัญหาอีกครั้งหนึ่งด้วยวิธีการฆ่าตัวตาย

ส่วนลาวทองนั้น เมื่อออกมาห้ามปรามขุนแผนกลับถูกวันทองต่อว่า นางจึงต้องแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยการเผชิญปัญหาแบบมุ่งแก้ปัญหาให้หมดไป โดยวิธีการแก้ปัญหาที่ลาวทองเลือกใช้ในตอนนี้มี ๒ แบบ คือ การแก้ปัญหาแบบจัดการกับปัญหาโดยตรงด้วยการต่อว่าวันทอง

กลับ แต่เมื่อวันทองเข้าตบตี ลาวทองได้ปรับเปลี่ยนวิธีการแก้ปัญหาเป็นแบบหลักเลียงและปฏิเสธปัญหาด้วยการหลบและไม่ได้ตอบเมื่อวันทองเข้าตบตี การแก้ปัญหาของลาวทองครั้งที่สองนี้ทำให้ขุนแผนเข้าช่วยและห้ามปรามวันทอง ปัญหาของนางจึงยุติลงได้

จากตัวอย่างจะเห็นลักษณะขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์หลากหลายกลุ่ม ความสัมพันธ์ ได้แก่ ความขัดแย้งระหว่างเพื่อนกับเพื่อน สามีกับภรรยา และภรรยาหลงกับภรณาน้อย ส่วนการเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหาของตัวละครทั้ง ๓ คือ ขุนแผน วันทอง และลาวทอง จากตัวอย่างที่ยกมาข้างต้น จะเห็นว่าวิธีการเผชิญปัญหาและแก้ปัญหาแตกต่างกันออกไป อันส่งผลต่อความสำเร็จของการแก้ปัญหาต่างกันด้วย กล่าวคือ ขุนแผน และลาวทอง ต่างมีวิธีการเผชิญปัญหาที่มุ่งเน้นการแก้ปัญหาเหมือนกัน ส่วนวันทองมีวิธีการเผชิญปัญหาทั้งแบบมุ่งเน้นการแก้ปัญหาและแบบมุ่งประเมินสถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง ส่วนการแก้ปัญหาของตัวละครทั้ง ๓ นั้นแตกต่างกันออกไป ขุนแผนเลือกแก้ปัญหาแบบเข้าจัดการกับปัญหาโดยตรง ส่วนวันทองและลาวทองต่างมีลักษณะการแก้ปัญหาทั้งแบบจัดการกับปัญหาโดยตรงและแบบหลักเลียงหรือปฏิเสธปัญหา ทั้งนี้ทำให้น่าสนใจว่าเมื่อตัวละครอื่นในวรรณคดีเรื่องอื่นที่อยู่ในสมัยเดียวกัน หรือแม้แต่ตัวละครในเรื่องขุนช้างขุนแผนที่ยกมาเป็นตัวอย่างนี้เมื่อเกิดปัญหาอื่นๆ จะมีลักษณะการเผชิญปัญหาและวิธีการแก้ปัญหายังไร ซึ่งอาจจะทำให้เห็นความคิดที่เหมือนกัน แตกต่างกัน หรืออาจแสดงให้เห็นความเป็นสากลของความคิดเกี่ยวกับการแก้ปัญหาของมนุษย์ได้

นอกจากนี้การศึกษาการเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหาของตัวละครยังเป็นส่วนหนึ่ง ที่ช่วยทำให้เห็นลักษณะสังคมทางด้านแนวคิด ความเชื่อ และค่านิยมของบุคคล ดังตัวอย่างเรื่องขุนช้างขุนแผนที่กล่าวถึงข้างต้น สาเหตุที่ทำให้วันทองต้องตัดสินใจแก้ปัญหาด้วยการฆ่าตัวตายมีหลายสาเหตุ สาเหตุหนึ่งคือ ความไม่ต้องการที่จะเป็นผู้ขัดแย้งกับค่านิยมของสังคมที่ผู้หญิงต้องมีสามีเดียว ดังนั้นเหตุผลที่ตัวละครนำมาเป็นส่วนหนึ่งในการตัดสินใจเลือกวิธีแก้ปัญหา ทำให้สามารถมองเห็นลักษณะสังคมในสมัยของวรรณคดีได้ส่วนหนึ่ง ทั้งนี้เพราะการแก้ปัญหาของตัวละครย่อมสอดคล้องหรือบางครั้งอาจขัดแย้งกับสังคมได้

ด้วยเหตุที่การศึกษาความขัดแย้ง การเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหาของตัวละครทำให้เห็นลักษณะสังคมดังกล่าวแล้วนั้น ผู้ศึกษาจึงสนใจที่จะศึกษาสังคมและความคิดของคนในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น (รัชกาลที่ ๑-๓) ทั้งนี้ด้วยเหตุผลที่ว่าวรรณคดีสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นเป็นรากฐานทางความคิดและวัฒนธรรมของสังคมปัจจุบัน ประกอบกับในยุคสมัยดังกล่าวเป็นยุคแห่งการสร้างบ้านแปงเมืองและฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมที่เสื่อมสูญและสูญหายไปจากการเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ ๒ ผู้คนที่พลัดบ้านพลัดเมือง พลัดถิ่นฐานกลับมาอยู่ร่วมกันใหม่ ดังนั้นบ้านเมืองในสมัยนี้น่าจะมีปัญหาความขัดแย้งต่างๆที่หลากหลายอันเนื่องมาจากการก่อตัวขึ้นใหม่

ของสังคม วรรณคดีซึ่งเป็นเครื่องสะท้อนสังคมอาจแสดงปัญหาต่างๆและรวมถึงการแก้ปัญหาด้วย ดังนั้นการศึกษาคำนี้ผู้ศึกษาจึงเลือกวรรณคดีสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นเป็นตัวแทนเพื่อศึกษาวิธีการเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหา โดยเลือกเฉพาะวรรณคดีร้อยกรองประเภทสำเร็จอารมณ์ที่มีโครงเรื่องและตัวละครเป็นองค์ประกอบสำคัญ เพราะปัญหาเป็นส่วนหนึ่งในโครงเรื่องและตัวละครเป็นตัวแทนของผู้ก่อปัญหาและแก้ปัญหา ส่วนที่เลือกเฉพาะวรรณคดีร้อยกรองนั้น เนื่องจากในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นวรรณคดีร้อยกรองเป็นที่นิยมมากกว่าร้อยแก้ว ประกอบกับวรรณคดีร้อยกรองมีจำนวนมากพอที่จะทำให้เห็นภาพรวมของความคิดของบุคคลสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นได้

๒. ความมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของการศึกษา

๑. เพื่อวิเคราะห์ลักษณะของความขัดแย้งในวรรณคดีร้อยกรองประเภทสำเร็จอารมณ์สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น
๒. เพื่อศึกษาวิธีการเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหาของตัวละครในวรรณคดีร้อยกรองประเภทสำเร็จอารมณ์สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น
๓. เพื่อศึกษาแนวคิด ความเชื่อ และค่านิยมของคนสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นที่สะท้อนจากวิธีการเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหาของตัวละคร

๓. ขอบเขตของการศึกษา

ศึกษาวรรณคดีร้อยกรองประเภทสำเร็จอารมณ์สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น (รัชกาลที่ ๑ - ๓) จำนวน ๑๖ เรื่อง แบ่งเป็น

บทละครใน ๔ เรื่อง ได้แก่

ดาหลัง รามเกียรติ์ และอุณรุท	พระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก
อิเหนา	พระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย

บทละครนอก ๖ เรื่อง ได้แก่

ไกรทอง คาวี ไชยเชษฐ มณีพิชัย และสังข์ทอง	พระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย
--	---

สังข์ศิลป์ชัย	พระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว
---------------	---

นิทาน ๕ เรื่อง ได้แก่

กาเกี๋ยกลอน	งานประพันธ์ของเจ้าพระยาพระคลัง (หน)
-------------	-------------------------------------

โคบุตร พระอภัยมณี ลักษณะวงศ์ และสิ่งไรภพ งานประพันธ์ของสุนทรภู่

บทเสภา ๑ เรื่อง คือ

ขุนช้างขุนแผน

ฉบับหอพระสมุดแห่งชาติ

ทั้งนี้ที่เลือกใช้รวมเกียรติ ฉบับรัชกาลที่ ๑ และอิเหนา ฉบับรัชกาลที่ ๒ เนื่องจากวรรณคดีเรื่องและฉบับดังกล่าวมีเนื้อหาครบสมบูรณ์มากกว่าฉบับอื่นๆ

ส่วนบทละครนอกทั้ง ๖ เรื่องนั้น ศึกษาเฉพาะตอนที่เป็นบทพระราชนิพนธ์เท่านั้น ไม่ได้ศึกษานิทานตอนต้นเรื่องร่วมด้วยเนื่องจากมีรูปแบบเป็นร้อยแก้ว

ด้านการวิเคราะห์การเผชิญปัญหาและวิธีการแก้ปัญหาของตัวละครใช้ทฤษฎีต่างๆ รวมกันและจัดกลุ่มใหม่เพื่อให้ครอบคลุมวิธีการเผชิญปัญหาและแก้ปัญหาของตัวละครมากที่สุด

๔. คำนิยามศัพท์เฉพาะ

วรรณคดีสำเร็จอารมณ์ หมายถึง วรรณคดีที่มุ่งเน้นให้ความบันเทิง

การเผชิญปัญหา หมายถึง ความพยายามทั้งความคิดและการกระทำของตัวละครที่แสดงออกมาในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อจัดหรือบรรเทาปัญหาที่เกิดขึ้น

การแก้ปัญหา หมายถึง วิธีการที่ตัวละครเลือกกระทำอย่างมีเป้าหมายเพื่อให้หลุดพ้นออกจากปัญหาที่เกิดขึ้น

๕. วิธีการศึกษาและขั้นตอนการศึกษา

๑. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวรรณคดีที่ใช้เป็นข้อมูลในการศึกษา
๒. ศึกษาทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้ง การเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหา
๓. วิเคราะห์ความขัดแย้งและปัญหาในวรรณคดีแต่ละเรื่องตามลำดับเหตุการณ์ในเรื่อง แล้วจัดกลุ่ม
๔. วิเคราะห์วิธีการเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหาของตัวละคร โดยนำทฤษฎีต่างๆ รวมกันแล้วจัดกลุ่มประเภทและวิธีการเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหา
๕. ศึกษาแนวคิด ความเชื่อ และค่านิยมที่ได้จากการแก้ปัญหา
๖. สรุปผลการศึกษาและเรียบเรียงเป็นวิทยานิพนธ์

๖. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑. ทำให้เห็นวิถีคิดในการเผชิญปัญหา และแก้ปัญหาของตัวละครในวรรณคดีสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น
๒. ทำให้เห็นแนวคิด ความเชื่อ และค่านิยมของคนสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นสะท้อนผ่านการแก้ปัญหาของตัวละคร

๗. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๑. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้ง

นิพนธ์ อินสิน^{๙๕} ได้ศึกษา *ความขัดแย้งในวรรณกรรมสามเรื่องของสุนทรภู่* (โคบุตรสิงห์ไกรภพ และพระอภัยมณี) ใน ๓ ประเด็น คือ ความขัดแย้งในฐานะเป็นองค์ประกอบสำคัญของการสร้างวรรณกรรม ลักษณะร่วมและลักษณะเฉพาะของความขัดแย้งในวรรณกรรมทั้งสามเรื่อง และศึกษาความขัดแย้งในแง่การสะท้อนภาพสังคมและการแสดงโลกทัศน์ของกวี ผลการศึกษาสรุปได้ว่า ความขัดแย้งที่ปรากฏในวรรณกรรมสามเรื่องดังกล่าวมีความคล้ายคลึงกันเป็นส่วนใหญ่ ได้แก่ ความขัดแย้งระหว่างเผ่าพันธุ์ซึ่งปรากฏเป็นความขัดแย้งหลัก ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับเวทมนต์คาถา ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับระบบค่านิยม ความขัดแย้งภายในใจของตัวละคร ความขัดแย้งระหว่างชนชั้น ความขัดแย้งระหว่างพ่อแม่กับลูก ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับเคราะห์กรรมหรือชะตากรรม ความขัดแย้งระหว่างปัจเจกบุคคล และความขัดแย้งกับภูตผีปีศาจ ซึ่งความขัดแย้งต่างๆ ที่ปรากฏในวรรณกรรมทั้งสามเรื่องนี้ ส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์กับความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในสังคมในยุคสมัยของกวี

พทุทธิ ศุภเศรษฐศิริ^{๙๖} ได้ศึกษา *ลักษณะขัดแย้งและความขัดแย้งในพระราชนิพนธ์บทละครนอกในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย* โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาพิจารณาลักษณะขัดแย้งในฐานะเป็นองค์ประกอบสำคัญของการสร้างพระราชนิพนธ์ ศึกษาพิจารณาความขัดแย้งและนาฏการที่เกิดขึ้นจากลักษณะขัดแย้ง และศึกษาเชิงตีความลักษณะขัดแย้งในแง่ของการสะท้อนสภาพสังคมและการแสดงโลกทัศน์ของกวี ซึ่งผลของการศึกษาสรุปได้ว่า ลักษณะ

^{๙๕}นิพนธ์ อินสิน, “ความขัดแย้งในวรรณกรรมสามเรื่องของสุนทรภู่” (ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาภาษาและวรรณคดีไทย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๒๐).

^{๙๖}พทุทธิ ศุภเศรษฐศิริ, “ลักษณะขัดแย้งและความขัดแย้งในพระราชนิพนธ์บทละครนอกในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย” (ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาภาษาและวรรณคดีไทย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๒๓).

ขัดแย้งเป็นองค์ประกอบพื้นฐานสำคัญในการสร้างพระราชนิพนธ์บทละครนอกทั้ง ๕ เรื่อง โดยลักษณะขัดแย้งที่ปรากฏมีหลายลักษณะ คือ ลักษณะขัดแย้งทางด้านตัวละคร ลักษณะขัดแย้งระหว่างตัวละครกับสิ่งแวดล้อมหรือสังคม และลักษณะขัดแย้งระหว่างเหตุการณ์ ทั้งนี้ลักษณะขัดแย้งทางด้านตัวละครนับเป็นความขัดแย้งหลัก สิ่งที่ถูกนำมาสร้างเป็นลักษณะขัดแย้งของตัวละคร คือ บุคลิกลักษณะ พฤติกรรม ความคิด และอารมณ์ ซึ่งลักษณะขัดแย้งที่ปรากฏนั้นจัดเป็นความขัดแย้งได้ ๓ ประเภท คือ ความขัดแย้งภายใน ความขัดแย้งภายนอก และความขัดแย้งกับสังคม โดยลักษณะขัดแย้งต่างๆ ล้วนมีความประสานสัมพันธ์กันอย่างประณีต มีความเชื่อมโยงกันตลอดทั้งเรื่อง และช่วยเสริมให้แนวคิดอันเป็นแก่นเรื่องเด่นชัดขึ้น ตลอดจนเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งและนาฏการในเรื่อง

ชนากานต์ ศิลปรัศมี^{๙๙} ได้ศึกษาวิเคราะห์ความขัดแย้งและการคลาไคลปมขัดแย้งในนวนิยายเรื่องผู้ชนะสิบทิศ โดยมีวัตถุประสงค์ของการศึกษาที่จะศึกษาความขัดแย้งและการคลาไคลปมขัดแย้ง ผลการศึกษาสรุปได้ว่า ยากอบใช้กลวิธีการสร้างความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ ซึ่งเป็นความขัดแย้งที่ใช้มากที่สุด รองลงมาคือ ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม และความขัดแย้งกับตัวเอง ในส่วนของการคลาไคลปมปัญหาที่เป็นความขัดแย้งนั้น หากเป็นความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ ยากอบใช้บุคคลที่สามเพื่อคลาไคลปมปัญหา หากเป็นความขัดแย้งกับตัวเอง ผู้ประพันธ์ดำเนินเรื่องให้ตัวละครมีความเข้าใจสถานการณ์ด้วยเหตุผลอย่างใดอย่างหนึ่งจนเกิดการยอมรับและตัดสินใจเลือกทางปฏิบัติ ส่วนความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับ สิ่งแวดล้อม โดยมากยากอบให้ตัวละครใช้ความสามารถ สติปัญญาและอุบายต่างๆ ในการคลาไคลความขัดแย้งในเรื่อง

วรรณดี น้ำฟ้า^{๑๐๐} ได้ศึกษาเกี่ยวกับ ความขัดแย้งในเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน โดยมีวัตถุประสงค์ของการศึกษา คือ ศึกษาถึงกลวิธีการสร้างความขัดแย้ง และความสอดคล้องของ ความขัดแย้งในโครงเรื่องเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน สรุปได้ว่า ผู้ประพันธ์ใช้กลวิธีการสร้างความ

^{๙๙}ชนากานต์ ศิลปรัศมี, “วิเคราะห์ความขัดแย้งและการคลาไคลปมขัดแย้งในนวนิยายเรื่องผู้ชนะสิบทิศ” (ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาภาษาและวรรณคดีไทย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๔๐).

^{๑๐๐}วรรณดี น้ำฟ้า, “ความขัดแย้งในเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน” (ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาภาษาและวรรณคดีไทย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๔๓).

ขัดแย้งชนิดต่างๆ ให้ปรากฏในเนื้อเรื่อง ซึ่งจัดได้ ๒ ประเภท คือ ความขัดแย้งภายในใจตัวละคร และความขัดแย้งภายนอก โดยความขัดแย้งภายนอกนี้แยกออกเป็น ความขัดแย้งระหว่างตัวละครกับตัวละคร ความขัดแย้งทางการเมือง ความขัดแย้งระหว่างตัวละครกับสังคม ความขัดแย้งระหว่างตัวละครกับอำนาจเหนือธรรมชาติ ความขัดแย้งระหว่างตัวละครกับชะตากรรม ความขัดแย้งระหว่างตัวละครกับกฎหมาย อาญาแผ่นดิน ความขัดแย้งระหว่างตัวละครกับสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ ความขัดแย้งทางเชื้อชาติ และความขัดแย้งทางชนชั้น

๒. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเผชิญปัญหา

จรรยา เกษศรีสังข์^{๑๙} ได้ศึกษา วิธีการเผชิญปัญหาของนักเรียนนายร้อยตำรวจ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาเปรียบเทียบตัวแปรต่างๆ ที่ส่งผลต่อวิธีการเผชิญปัญหาของนักเรียนนายร้อยตำรวจ โดยตัวแปรต่างๆ ที่ใช้เป็นเกณฑ์การศึกษา ได้แก่ ระดับชั้นปี บุคลิกภาพ ทัศนคติต่ออาชีพตำรวจ บรรยากาศในครอบครัว และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผลการศึกษาสรุปได้ว่า ความแตกต่างด้านระดับชั้นปี บุคลิกภาพ บรรยากาศในครอบครัว และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ส่งผลให้นักเรียนนายร้อยมีวิธีการเผชิญปัญหาที่แตกต่างกัน ในขณะที่การมีทัศนคติต่ออาชีพตำรวจแตกต่างกันนั้นไม่ส่งผลให้มีการใช้วิธีการเผชิญปัญหาที่แตกต่างกัน

เต็มศักดิ์ คทวนิช^{๒๐} ได้ศึกษา ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการเรียนและวิธีเผชิญปัญหาทางการเรียนของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล โดยมีจุดประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบวิธีเผชิญปัญหาของนักศึกษาจำแนกตามผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน บุคลิกภาพ นิสัยทางการเรียน บรรยากาศทางการเรียน และสัมพันธภาพระหว่างบุคคล ผลการศึกษาสรุปได้ว่า วิธีการเผชิญปัญหาทางการเรียนของนักศึกษาขึ้นอยู่กับตัวแปรที่แตกต่างกัน ดังนี้ นักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ปานกลาง และต่ำ ส่วนใหญ่ใช้วิธีเผชิญปัญหาแบบบรออมชอม ซึ่งเป็นการเผชิญปัญหาในลักษณะของการผสมผสานระหว่างวิธีการเผชิญปัญหาแบบสู้และแบบถอยหนี นักศึกษาที่มีบุคลิกภาพที่ชอบฟันฝ่าอุปสรรคมีลักษณะการเผชิญปัญหาแบบบรออมชอมมากกว่าแบบอื่น ในขณะที่นักศึกษาที่ค่อนข้างเซื่องช้า จิตใจเยือกเย็นมักมีการเผชิญ

^{๑๙}จรรยา เกษศรีสังข์, “วิธีการเผชิญปัญหาของนักเรียนนายร้อยตำรวจ” (ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกจิตวิทยาการแนะแนว มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๓๗).

^{๒๐}เต็มศักดิ์ คทวนิช, “ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการเรียนและวิธีเผชิญปัญหาทางการเรียนของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตเทคนิคกรุงเทพ” (ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกจิตวิทยาการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๐).

ปัญหาแบบหนีหรือสู้มากกว่า ด้านนิสัยทางการเรียนนักศึกษาที่มีนิสัยทางการเรียนดีและปานกลางใช้วิธีการเผชิญปัญหาแบบบรอสมชอมมากกว่าแบบอื่น ส่วนนักศึกษาที่มีนิสัยทางการเรียนไม่ดีมักใช้วิธีการเผชิญปัญหาแบบถอยหนี สำหรับบรรยากาศทางการเรียนที่เกี่ยวกับครูและสถานที่นั้นส่งผลให้นักศึกษาที่มีความคิดเห็นต่อบรรยากาศทางการเรียนทั้งเกี่ยวกับครูและสถานที่เรียนในทางที่ดี ปานกลาง และไม่ดี มีวิธีการเผชิญปัญหาในแบบเดียวกันคือ วิธีการเผชิญปัญหาแบบบรอสมชอม ประการสุดท้าย ตัวแปรทางด้านสัมพันธภาพระหว่างบุคคล ทั้งสัมพันธภาพระหว่างเพื่อนกับเพื่อน และสัมพันธภาพระหว่างรุ่นพี่กับรุ่นน้อง นักศึกษาที่มีสัมพันธภาพระหว่างบุคคลที่อยู่ในระดับดี ปานกลาง และไม่ดี ต่างใช้วิธีการเผชิญปัญหาแบบบรอสมชอมเป็นส่วนใหญ่

สมฤดี สิทธิมงคล^{๒๑} ได้ศึกษา *ความเครียด การเผชิญปัญหา และคุณภาพชีวิตของญาติผู้ดูแลผู้สูงอายุที่เจ็บป่วยต้องพึ่งพา* โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการในการดูแลความเครียดจากการดูแล การเผชิญปัญหา และคุณภาพชีวิตของญาติผู้ดูแลผู้สูงอายุที่เจ็บป่วยต้องพึ่งพา โดยใช้ทฤษฎีการปรับตัวของรอย ทฤษฎีความเครียดและการเผชิญปัญหาของลาซารัส ผลการศึกษาสรุปได้ว่า ญาติผู้ดูแลใช้การเผชิญปัญหาทั้งด้านเผชิญหน้ากับปัญหา ด้านจัดการกับอารมณ์ และด้านบรรเทาความเครียดร่วมกัน โดยมีสัดส่วนของการเผชิญปัญหาด้านเผชิญหน้ากับปัญหามากที่สุด

นิโลบล กฤษณพันธุ์^{๒๒} ได้ศึกษา *วิธีการเผชิญปัญหาและภาวะอารมณ์ทุกขโศกในผู้ป่วยมะเร็งปากมดลูกที่ได้รับรังสีรักษา* โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวิธีเผชิญปัญหาภาวะอารมณ์ทุกขโศก และปัจจัยต่างๆ ได้แก่ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา และภาวะไม่สุขสบาย โดยใช้กรอบทฤษฎีการเผชิญปัญหาของไวส์แมน ผลการศึกษาสรุปได้ว่า วิธีการเผชิญปัญหาที่กลุ่มตัวอย่างนิยมใช้ ๕ อันดับแรก คือ การพูดคุยปรึกษาหารือกับผู้อื่น การใคร่ครวญพิจารณาหาทางเลือกที่เหมาะสม การแสวงหาข้อมูลเพิ่มเติมอย่างมีเหตุผล การหันหน้าเผชิญกับปัญหาอย่างเข้าใจสภาพเป็นจริง และการทำตามคำแนะนำโดยปราศจากข้อคำถาม

^{๒๑}สมฤดี สิทธิมงคล, “ความเครียด การเผชิญปัญหา และคุณภาพชีวิตของญาติผู้ดูแลผู้สูงอายุที่เจ็บป่วยต้องพึ่งพา” (วิทยานิพนธ์สาขาการพยาบาลผู้ใหญ่ มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๑).

^{๒๒}นิโลบล กฤษณพันธุ์, “วิธีการเผชิญปัญหาและภาวะอารมณ์ทุกขโศกในผู้ป่วยมะเร็งปากมดลูกที่ได้รับรังสีรักษา” (วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๑).

๓. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหา

จินตนา ราชรองเมือง^{๒๓} ได้ศึกษา *ความสัมพันธ์ระหว่างความคิดแบบสืบสวน-สอบสวน วิธีการแก้ปัญหา และผลสัมฤทธิ์ทางวิทยาศาสตร์* โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของความคิดแบบสืบสวน-สอบสวน ความสามารถในการแก้ปัญหา วิธีการแก้ปัญหาโดยอาศัยหลักการ วิธีการแก้ปัญหาโดยอาศัยข้อเท็จจริง และผลสัมฤทธิ์ทางวิทยาศาสตร์ ผลการศึกษาสรุปได้ว่า ความคิดแบบสืบสวน-สอบสวน และผลสัมฤทธิ์ทางวิทยาศาสตร์ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสามารถในการแก้ปัญหา โดยความคิดแบบสืบสวน-สอบสวน มีความสัมพันธ์กับวิธีการแก้ปัญหาโดยอาศัยหลักการมากกว่าวิธีการแก้ปัญหาโดยอาศัยข้อเท็จจริง

ปิยรัตน์ ศิริผลสมสุข^{๒๔} ได้ศึกษา *ปัญหาและวิธีแก้ปัญหานักเรียนอาชีวศึกษา ในกรุงเทพมหานคร* ผลการศึกษาสรุปได้ว่า นักเรียนอาชีวศึกษาประสบปัญหาการเรียน ปัญหาความสัมพันธ์กับบุคคลทั่วไป ปัญหาการทะเลาะวิวาท ในระดับปานกลาง ประสบปัญห่าบ้านและครอบครัว ปัญหาสุขภาพและพัฒนาการทางร่างกาย ปัญหาความสัมพันธ์กับเพื่อน และปัญหาสารเสพติดในระดับน้อย ในส่วนของการแก้ปัญหานักเรียนอาชีวศึกษาส่วนใหญ่จะใช้วิธีการแก้ปัญหาด้วยตัวเองมากที่สุด รองลงมาใช้วิธีการแก้ปัญหแบบพึ่งพาผู้อื่น และใช้วิธีการแก้ปัญหาด้วยการหลีกเลี่ยงปัญหาน้อยที่สุด

สุภาวดี เขมะศรีสุวรรณ^{๒๕} ได้ศึกษา *ปัญหา ความคาดหวัง และวิธีการแก้ปัญหานักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง เพื่อศึกษาปัญหา สาเหตุ วิธีการแก้ปัญหา และความคาดหวังของนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงใน ๕ ด้าน คือ ด้านที่เกี่ยวกับตัวเอง ด้านที่*

^{๒๓}จินตนา ราชรองเมือง, “การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความคิดแบบสืบสวน-สอบสวน วิธีการแก้ปัญหา และผลสัมฤทธิ์ทางวิทยาศาสตร์” (ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกจิตวิทยาการแนะแนว มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๑๖).

^{๒๔}ปิยรัตน์ ศิริผลสมสุข, “การศึกษาปัญหาและวิธีแก้ปัญหานักเรียนอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานคร”(ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกจิตวิทยาการแนะแนว มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๔๓).

^{๒๕}สุภาวดี เขมะศรีสุวรรณ, “การศึกษาปัญหา ความคาดหวัง และวิธีการแก้ปัญหานักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง” (ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกจิตวิทยาการแนะแนว มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๔๓).

เกี่ยวกับครู ด้านที่เกี่ยวกับเพื่อน ด้านที่เกี่ยวกับโรงเรียน และด้านที่เกี่ยวกับบิดามารดา ผลการศึกษาสรุปได้ว่า ปัญหาด้านที่เกี่ยวกับตัวเอง นักเรียนมีความวิตกกังวลกับผลการเรียน นักเรียนไม่เข้าใจบทเรียน นักเรียนมีวิธีการแก้ปัญหาโดยพยายามตั้งใจและทบทวนบทเรียนให้มากขึ้น ด้านที่เกี่ยวกับครู นักเรียนมีปัญหาในเรื่องที่ครูสอนไม่เข้าใจ และสอนไม่ตรงกับเนื้อหา นักเรียนแก้ปัญหาโดยการศึกษาค้นคว้าและอ่านหนังสือเอง ด้านที่เกี่ยวกับเพื่อน นักเรียนมีปัญหาเรื่องเพื่อนชอบคุยกันเสียงดังขณะที่ครูกำลังสอน นักเรียนแก้ปัญหาโดยตักเตือนเพื่อนไม่ให้คุย ด้านที่เกี่ยวกับโรงเรียน นักเรียนมีปัญหาในเรื่องสื่อการเรียนการสอนไม่พร้อม นักเรียนแก้ปัญหาโดยบอกครู สุดท้ายปัญหาด้านที่เกี่ยวกับบิดามารดา นักเรียนมีปัญหาในเรื่องบิดามารดาบังคับและเข้มงวดในเรื่องการเรียนมาก นักเรียนแก้ปัญหาโดยพยายามเชื่อฟังและปฏิบัติตามคำสั่งของบิดามารดา

จากการศึกษางานวิจัยทางวรรณคดีที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งที่ผ่านมาดังกล่าวข้างต้น จะเห็นว่าเป็นการศึกษาถึงลักษณะความขัดแย้งประเภทต่าง ๆ ที่ปรากฏในวรรณคดี ซึ่งผู้ศึกษาเห็นว่าเมื่อเกิดความขัดแย้งอันเป็นที่มาของปัญหาขึ้นแล้ว น่าจะมีการศึกษาถึงวิธีการแก้ปัญหาต่อไปด้วย เพราะโดยปกติแล้วเมื่อมนุษย์มีปัญหาเกิดขึ้นย่อมพยายามแสวงหาทางออกแห่งปัญหานั้น และในวรรณคดีซึ่งสะท้อนชีวิตมนุษย์ย่อมมีปัญหาและการแก้ปัญหาต่างๆตามแบบคนในสังคมด้วย แต่การศึกษาที่ผ่านมายังมิได้ศึกษาถึงการเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหา ฉะนั้นผู้ศึกษาจึงต้องการศึกษาในประเด็นดังกล่าว ประกอบกับการศึกษาเกี่ยวกับการเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหาที่ผ่านมามักเป็นการศึกษาจากบุคคลจริงที่มีชีวิตอยู่ในปัจจุบัน ผู้ศึกษาเห็นว่าทฤษฎีการเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหาน่าจะสามารถนำไปปรับใช้กับการศึกษาตัวละครในวรรณคดี อันเป็นภาพสะท้อนของบุคคลในสังคมได้ในระดับหนึ่ง ซึ่งจะช่วยให้เห็นวิถีคิดของคนและสังคม ซึ่งอยู่ต่างสมัยด้วยว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างจากปัจจุบันอย่างไรและอาจเป็นแนวทางสำหรับการแก้ไขปัญหในปัจจุบันได้